

PRAGMATIKA – HANDOUT: A BESZÉDAKTUSOK

Beszédaktus-klasszifikációk:

- **Austin:**
  - **ítélkezők**, pl. felment, olvas, tekint, értelmez, becsül, besorol, elemez
  - **végrehajtók**, pl. kinevez, kiközösít, degradál, hagyományoz, sürget, bejelent, semmissé tesz, fellebbez
  - **elkötelezők**: ígér, felvállal, aláír, szerződik, szavato, pártfogol, elnevez
  - **viselkedők**, pl. bocsánatkérés, köszönetmondás, üdvözlés, elvitatás
  - **bemutatók**, pl. állít, tagad, informál, kérdez, szán, értelmez, belekezd
- **Searle:**
  - **reprezentatívumok**: a beszélő tagad, beszámol, megerősít
  - **direktívumok**: a beszélő kér, felszólít, parancsol
  - **kommisszívumok**: a beszélő elkötelezi magát (esküszik, megfogad, garantál)
  - **expresszívumok**: a beszélő állást foglal (gratulál, sajnálkozik, bocsánatot kér)
  - **deklarációk**: a beszélő egy tárgy, szituáció külső állapotát megváltoztatja („megkeresztellek”, „felavatom”, „lemondok róla”)

Hámori Ágnes szerint 3 fő irányzat van (l. Hámori Ágnes 2009: Beszédaktusok „újrátöltve”. In: Keszler Borbála – Tátrai Szilárd (szerk.) Diskurzus a grammatikában – grammatika a diskurzusban. Budapest: Tinta, 350–360):

- **filozófiai alapú**: pl. Searle csoportosítása (l. fentebb)
- **interakcionális**: pl. Labov–Fanshell: a beszéd két síkja a proposicionális és az interakciós, a verbális interakciók 4 fő csoportja:
  - metadiszkurzív akciók
  - reprezentációk
  - kérések
  - kihívások
- **grammatikai alapú**: a fő beszédaktus-típusok a főbb mondatfajtáknak felelnek meg: kijelentő, kérdő és felszólító.

Eszerint **a beszédaktusok három fő típusa** rajzolódik ki:

- **a megismeréssel, információközléssel vagy reprezentációval (TUDÁS)**
- **az (inter)akcióval és a szociális viszonyokkal (CSELEKVÉS/AKCIÓ)**
- **valamint az érzelmekkel és ezek kifejezésével** kapcsolatos funkciójú beszédaktusok (**ÉRZELEM**).

Vö. tranzakciós és interakciós beszédsík//nyelvi funkció.

CROFT, William (1994). Speech act classification, language typology and cognition. In: Tsohatsidis, Savas L. (ed.) *Foundations of speech act theory. Philosophical and linguistic perspectives*. Routledge.London. 460 – 478. (idézi Hámori 2009: 354)

---episztemikus/evidenciális mondat--- választó kérdés- --kérdés (interrogatívum)	(TUDÁS /INForm.)
.	
.	
Kijelentő --- deontikus md. mondat --- óhajtó mondat-- hortatívum-- felszólítás (imperatívum)	(AKCIÓ)
.	
.	
---hangsúlyos/értékelő mondat ----- felkiáltás	(ÉRZELEM)

Az illokúciós erő **szalienciája és konvencionalizáltsága**.